

Zusammenfassung

Mokrý-Horákov (Kat. Mokrý u Brna, Bez. Brno-venkov), „Mokerský les“, Parz. Nr. 274/1, 1050/1, 1050/4, 1052/1, 1052/13, 1056/5. Mittelalter, Neuzeit. Bereich von Kalk-, Kohle- und Kiesabbau, Steinbrüche, Straßen. Prospektion mit einem Metalldetektor.

Petr Kos

.....

Olomouc (k. ú. Klášterní Hradisko, okr. Olomouc)

„Horní Rybník“, parc. č. 42/9, 42/13.

Raný středověk, vrcholný středověk, raný novověk. Sídlištní aktivita. Povrchový průzkum. Uložení nálezů: Vlastivědné muzeum v Olomouci.

Lokalizace: WGS-84 – 49.6062636N, 17.2639606E; 49.6047728N, 17.2639175E.

Klášter Hradisko leží na nevysoké skalní vyvýšenině na levém břehu řeky Moravy. Samotná stavba kláštera započala nejspíše již roku 1077 a v následném roce byl slavnostně vysvěcen klášterní kostel sv. Štěpána. Nejprve náležel benediktinům a těsně po polovině 12. století je vystřídali premonstráti, kteří klášter poprvé výrazněji přestavěli. Během dalších století byl klášter opakovaně poškozen v důsledku válečných událostí a následně přestavěn až do jeho stávající barokní podoby. V roce 1784 došlo ke zrušení premonstrátského kláštera a od roku 1802 zde byla zřízena vojenská nemocnice, která využívá klášterního areálu dodnes (např. Čižmář, Kohoutek 1998, 335–340).

Původně se předpokládalo, že v místech dnešního kláštera nejspíše existovalo starší velkomoravské hradisko, ale již první provedené archeologické výzkumy v areálu kláštera tuto možnost vyloučily (např. Novotný 1964, 404). Dle dosud předběžně publikovaných výsledků výzkumů lze počítat s osídlením nejdříve z 2. poloviny 10. až 1. poloviny 11. století a následným kontinuálním vývojem z průběhu 12. až 20. století (např. Bláha 1980, 114; Burian 1977, 80–81; Burian 1980, 98–99; Dohnal 1980, 58; Bláha 1995, 47; Čižmář, Kohoutek 1997, 285; Čižmář, Kohoutek 1998, 342–347; Michnová 1998, 9–17; Dehnerová et al. 2017, 229–230). Další archeologické nálezy evidujeme i z blízkého okolí kláštera (srov. Burian 1974, 85–89; Bláha 1977, 64).

V letech 2015–2019 prováděl autor příspěvku povrchovou prospekci v trati „Horní Rybník“ ležící asi 200 m západně od dnešní vojenské nemocnice. Podařilo se mu shromáždit dvě kolekce nálezů, které pocházejí z uličky mezi zahrádkami a z pole u západního břehu zaniklého rybníka. První kolekci z prostoru uličky mezi zahrádkami tvoří 28 ks keramiky. Nejstarší nálezy reprezentují dva okraje zásobnic zařaditelných do 12. století a malý zlomek okraje nejspíše z 11. století. Šest střepů náleží do vrcholného středověku, včetně zlomku okraje z loštického hrnce ve tvaru okruží, a dalších 20 kusů můžeme klást do raného novověku. Na místě byly ponechány zlomky střešní krytiny a fragmenty cihel.

Početnější kolekce z pole u bývalého břehu rybníka obsahuje zejména nálezy běžné stolní a kuchyňské hrnců (hrnce, džbány, talíře, pánvičky, miniaturní nádoby atd.) z průběhu 16.–19. století. Kolekci doplňuje několik fragmentů komorových kachlů opatřených rámovými komorami. Na čelních vyhrávaných stěnách kachlů můžeme rozpoznat pouze motiv vázy s květinovým aranžmá v kruhovém medailónu, který můžeme klást do 16.–17. století (k tomu Hlubek 2017, 137, obr. 5: 3). Na stejném místě se hojně vyskytují fragmenty cihel, střešní krytiny, zvířecích kostí, jakož i strusky amorfního tvaru a různé velikosti.

Literatura

- Bláha, J. 1977:** Přehled důležitějších záchranných akcí oddělení historickoarcheologického průzkumu při OSSPPOP za léta 1974–1976. *Okresní archiv v Olomouci* 1976, 63–67.
- Bláha, J. 1980:** Přehled důležitějších záchranných akcí oddělení historickoarcheologického průzkumu při OSSPPOP za rok 1979. *Okresní archiv v Olomouci* 1979, 114–115.
- Bláha, J. 1995:** Útvar předstihových a záchranných výzkumů. *Památkový ústav v Olomouci. Výroční zpráva* 1994, 44–51.
- Burian, V. 1974:** Objev základů středověkého deversoria u Kláštera Hradiska v Olomouci. *Přehled výzkumů* 1973, 85–89.
- Burian, V. 1977:** Podzemní prostory v okruhu Kláštera Hradiska. *Přehled výzkumů* 1975, 80–81.
- Burian, V. 1980:** Nálezy středověkých kachlů v klášteře Hradisku. *Přehled výzkumů* 1977, 98–99.
- Čižmář, Z., Kohoutek, J. 1997:** K nejstaršímu raně středověkému osídlení bývalého kláštera Hradisko u Olomouce. In: P. Míchna, R. Nekuda, J. Unger (eds.): *Z pravěku do středověku. Sborník k 70. narozeninám Vladimíra Nekudy*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 279–288.
- Čižmář, Z., Kohoutek, J. 1998:** Předběžná zpráva o výzkumu kláštera Hradisko v Olomouci v roce 1996. *Archaeologia historica* 23, 335–352.
- Dehnerová, H., Faltýnek, K., Šlězár, P., Večeřa, P. 2017:** Olomouc (k. ú. Klášterní Hradisko, okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 58(2), 229–230.
- Dohnal, V. 1980:** Zjišťovací sondáž na Klášteře-Hradisku v Olomouci. *Přehled výzkumů* 1978, 58.
- Hlubek, L. 2017:** Kolekce kachlů z Loštic uložená ve Vlastivědném muzeu v Olomouci. *Zprávy Vlastivědného muzea v Olomouci* 314, 130–145.
- Michnová, V. 1998:** Nález brakteátů z kostrového hrobu v Klášteře Hradisku. (Archeologický výzkum 1996). *Zprávy Vlastivědného muzea v Olomouci* 276, 9–17.
- Novotný, B. 1964:** K otázce osídlení olomouckého kopce a Kláštera-Hradiska ve střední a pozdní době hradištní. *Památky archeologické* LV, 392–415.

Zusammenfassung

Olomouc (Kat. Klášterní Hradisko, Bez. Olomouc), „Horní Rybník“. Parz. Nr. 42/9, 42/13. Frühmittelalter, Hoch- und Spätmittelalter, Neuzeit. Suiedlung. Lesefunde.

Lukáš Hlubek

.....

Olomouc (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)

Opletalova 363/2, parc. č. stavební 313.

Středověk. Sídliště, město. Záchranný výzkum.

Z důvodu stavební akce „Vestavba výtahu“ byl v prostoru bezprostředně ohroženém stavbou uskutečněn záchranný archeologický výzkum. Stavební činnost ve sledovaném prostoru zahrnovala kromě samotné vestavby výtahu také prohloubení stávající podlahy až na úroveň sklepa v jižní části budovy. Od závěru měsíce května 2019 byl výzkum prováděn formou dohledu. Ve dnech 11.–13. června pak bylo přistoupeno k odborné exkavaci objevených pozůstatků středověké kulturní vrstvy (Zlámal, Grégr 2020, 4).

Zkoumaný prostor se nachází asi 25 metrů jihovýchodně od presbytáře gotického chrámu sv. Mořice. Nejstarší písemné zmínky o domu v rohu Ostružnické ulice a Mořického náměstí pocházejí z 1. poloviny 16. století, kdy byl domem řezníka.

Později se v něm nacházel železářský krám, od poloviny století zde žili soukeníci. V prvních dekádách 17. století se stává vinárenským domem, přičemž jeho obyvateli bývali rychtáři či jiní význační měšťtí hodnostáři (Nather 2007, 517–519; Zlámál, Grégr 2020, 5–7).

Objekt byl již v minulosti zasažen intenzivní stavební činností. Dochované pozůstatky historických kulturních vrstev se tak podařilo identifikovat pouze v západní části objektu, kde zůstaly zakonzervovány v nevelkém prostoru mezi mohutným základovým zdívem z lomového kamene a přibližně rovnoběžně orientovanou subtilnější destrukcí dalšího zdíva. V průběhu 1. poloviny 13. století, v době lokace královského města, zde zřejmě došlo k výraznějšímu zásahu do stávajícího terénu, při němž byly odstraněny starší uložení. Přímou na půdním podloží zde tak spočívalo asi 0,5 m mocné souvrství sídlištního horizontu z průběhu 13. století, datované na základě keramických nálezů, včetně několika kusů okrajů nádob a tzv. lokační keramiky. V průběhu středověku až raného novověku zde terén dále narůstal. Vzhledem k absenci datovatelných archeologických nálezů není bližší datace těchto uložení možná. Zřejmě v pozdním středověku až raném novověku byly tyto uložení porušeny výstavbou výše zmíněných zdí (Zlámál, Grégr 2020, 7–9).

Literatura

Nather, W. 2007: *Kronika olomouckých domů I*. Olomouc: Univerzita Palackého.

Zlámál, T., Grégr, J. 2020: *Nálezová zpráva z archeologického výzkumu Olomouc, Opletalova 2. Vestavba výtahu, NPU028/19*. Rkp. nálezové zprávy, MTX202000103. [cit. 2020-02-08]. Uloženo: Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. Dostupné také z: Digitální archiv Archeologické mapy České republiky <https://digiarchiv.aiscr.cz/id/M-TX-202000103>.

Summary

Olomouc (cadastre Olomouc-město, Olomouc District), Opletalova Street No. 363/2, Plot No. 313. High Middle Ages. Town. Rescue excavation.

In June 2019, a rescue archaeological excavation was carried out in the place of a projected lift shaft. Cultural layers from the 13th century were documented.

Tomáš Zlámál, Jan Grégr

Opava (městská část a k. ú. Malé Hoštice, okr. Opava)

Evidenční část Pusté Jakartice, parc. č. 846.

Rok 1945. Válečné hroby. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum (číslo akce NPÚ Ostrava 61/16) byl vyvolán na základě telefonického oznámení Policie ČR, kdy při liniovém výkopu pro dešťovou kanalizaci v bývalé obci Pusté Jakartice byly odkryty lidské kosterní pozůstatky. Jednalo se o neohlášené výkopové práce.

Archeologický nález byl učiněn v centru zástavby před novou kaplí Panny Marie, ve strojně vyhloubeném výkopu. Dle doprovodného materiálu se jednalo o dva padlé vojáky z 2. světové války. Před válečnými operacemi na jaře roku 1945 stával v těchto místech velký statek se zámečkem, který byl v bojích zničen. Strojní výkop archeologickou situaci značně poškodil, ale pravděpodobně byla částečně poškozena již dříve, při výkopu inženýrských sítí v 90. letech 20. století. V místě nálezu proběhla dokumentace zbytku kosterních ostatků dvou jedinců, spočívajících

v šedé jílovité uloženině, nacházející se pod vrstvou stavební suti. Liniový strojní výkop byl široký 0,4 m a padlí vojáci se nacházeli cca 0,9 m pod stávajícím povrchem. Zbytky koster ležely napříč sondou těsně vedle sebe. Minimálně jeden z vojáků sloužil dle nalezeného doprovodného materiálu u německých branných složek. Na hrudi mezi žebry měl dvě válečná vyznamenání. Jednalo se o odznaky za zranění 3. stupně v černém provedení, první byl z lisovaného zinkového plechu a druhý z železného plechu. Jeden z odznaků se mohl původně nacházet u druhého jedince. U prvního vojáka se dále našla německá polní láhev, jídelní souprava lidově zvaná „ešus“, polní lopatka a další zbytky výstroje a přechotní munice. Druhý jedinec byl zachycen jen z malé části, postrádal doprovodné předměty. V zásypu výkopu se nacházelo větší množství kovových artefaktů souvisejících také s výstrojí a výzbrojí vojáků. Byly zde objeveny například knoflíky, přezky, podkůvka boty, kožené součásti výstroje, odjišťovací vrtulka ze zapalovače sovětské letecké pumy, závěr pušky Mosin-Nagant vz. 1891/30, koňská podkova a další blíže nespecifikované předměty.

Antropologická analýza určila stáří prvního mužského jedince na 20–25 let. Na pravé kosti pánevní, cca uprostřed lopaty kyčelní bylo zjištěno trauma, způsobené v době úmrtí. Jednalo se o kruhový otvor s paprčitými trhlinkami a spirálovitou fragmentací. Trauma mělo charakter průstřelu o poměrně vysoké energii. Dle nálevkovitého rozšíření měrem vně lze usuzovat na střelu procházející tělem zepředu dozadu. To odpovídalo i defektu na hliníkové polní jídelní misce a železné lopatce, nošené v oblasti dolní části beder, kde byl patrný průnik střepiny nebo projektilu. Stáří druhého zemřelého bylo stanoveno na 25–30 let (Skalná 2019).

Literatura

Skalná, M. 2019: *Laboratorní antropologická zpráva. Pusté Jakartice „U Kaple“*. Ostrava. Uloženo: Archiv Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště Ostrava, detašované pracoviště Opava.

Zusammenfassung

Opava (Kat. Malé Hoštice, Bez. Opava), Ortsteil Pusté Jakartice. Neuzeit – das Jahr 1945. Soldatengrab. Rettungsgrabung.

Pavel Malík

Plumlov (okr. Prostějov)

Nádvoří zámku, parc. č. 971 a 972.

Novověk. Šlechtické sídlo. Záchranný výzkum.

Lokalizace: ZM ČR 1 : 10000, list 24-24-11, linie mezi body 110:326 a 116:324.

Ve dnech 14. listopadu 2017 až 18. října 2019 probíhal průběžný archeologický dohled nad postupem prací souvisejících s obnovou fasády budovy tzv. vysokého zámku, přesněji se sanací vlhkosti i úpravami prostranství v navazující části nádvoří. V jeho rámci bylo fotograficky zdokumentováno obvodové zdívo a především konstrukce opěrných pilířů zámecké budovy vystavené v manýristickém stylu podle architektonického projektu Karla Eusebia z Lichtenštejna v letech 1680 až 1688 (obr. 74; podrobně viz Kühndel, Mathon 1937).

Literatura

Kühndel, J., Mathon, J. 1937: *Plumlovský zámek a jeho knížecí architekt*. Prostějov: Městské muzeum v Prostějově.